

مدرسه عالی فقه و معارف اسلامی

نقد و بررسی تطبیقی نظر امامیه و سلفیه در موضوع امامت

برای دریافت درجه کارشناسی ارشد
در رشته فقه و معارف اسلامی

نگارش: محمد حسین مخلصی

استاد راهنما: حجة الاسلام و المسلمین آقای شعبان داداشی

استاد مشاور: حجة الاسلام و المسلمین آقای حسین فقیه

فروردین ۱۳۸۵

□ مسؤلیت مطالب مندرج در این پایان نامه به عهده نویسنده می باشد.

□ هرگونه استفاده از این پایان نامه با ذکر منبع، بلاشکال است و نشر آن در داخل کشور منوط به اخذ مجوز از مرکز جهانی علوم اسلامی است.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

اهداء و تقدیم:

این رساله را تقدیم می‌کنم به محضر مبارک حضرت صدیقه
طاهره فاطمه زهرا(س) اولین شهیده اسلام، او که اولین مدافع
ولایت و امامت بود و جان خود را در همین راه فدا کرد و تاقیامت
برای حق جویان راه هدایت را مشخص نمود و درس دفاع از
ولایت و امامت را آموخت. امیدوارم این تحقیق ناچیز مورد قبول
آن حضرت قرار گیرد.

تقدیر و تشکر:

در بسامان کردن این تحقیق ناقص و ناچیز دست یاری و همکاری عزیزان زیادی در کار بوده است. اما از این میان لازم است از همکاری مسئولان محترم واحد پایان نامه، مدیریت تحصیلات تکمیلی تشکر کنم. به ویژه از همکاری استادان محترم راهنما و مشاور، آقایان شعبان داداشی و حسین فقیه از صمیم قلب سپاس گزارم و برای همه گرامیانی که از لطف، تشویق و مساعدت شان برخوردار بودم آرزوی توفیق و سعادت دارم.

چکیده بحث

امامت یکی از مهمترین مسائل کلامی است که پیشینه آن در اسلام به نیمه اول قرن اول هجری بر می‌گردد. صدها کتاب و مقاله در این زمینه نوشته شده است. در این رساله به صورت تطبیقی امامت از دیدگاه سلفیه و امامیه مورد بحث و بررسی قرار گرفته است. این پایان‌نامه مشتمل بر پنج فصل است. فصل اول به کلیات از جمله واژه‌های کلیدی و پیشینه تاریخی و ضرورت تحقیق پرداخته است. در فصل دوم از امامت عامه بحث شده است و در آن مسایلی مورد بررسی قرار گرفته است.

۱. تعریف امامت از دیدگاه سلفیه و امامیه
۲. آیا امامت از اصول دین است یا فروع دین
۳. ضرورت امامت عقلی است یا نقلی
۴. تفاوت امامت و خلافت و دلایل سلفیه در موضوع خلافت.
۵. وظایف امامت.
۶. شرایط امامت از دو دیدگاه بررسی شده است. سلفیه عصمت و علم خدادادی و افضل بودن را قائل نمی‌باشند آنها بر قریشی بودن امامت پافشاری می‌کنند با بیان دیدگاه امامیه به بررسی و نقد دیدگاه سلفیه پرداخته‌ایم.
۷. نصب و تعیین امامت از دو دیدگاه بحث شده است. با نقد دیدگاه سلفیه مبنی بر اینکه امامت یک امر انتخابی است، انتصابی بودن آن ثابت کرده‌ایم.

در فصل سوم امامت خاصه و ادله امامت حضرت علی (ع) از آیات ولایت و روایات مورد بحث قرار داده شده و اشکالات سلفیه مخصوصاً ابن تیمیه بر این آیات و روایات به نقد کشیده شده است. و عمده‌ترین اشکال و ایراد آنان در مورد ولایت اینکه، ولی در آیات «انما ولیکم الله» و روایت «من کنت مولاه» به معنای دوست و ناصر می‌باشد، را به وسیله آیات و روایات رد کردیم. و همین‌طور حدیث منزلت و حدیث انذار و حدیث ثقلین را از دو دیدگاه مورد بحث قرار گرفته است.

در فصل چهارم آیات و روایاتی که اهل سنت و مخصوصاً سلفیه به عنوان دلایل خلافت ابی بکر ذکر نموده‌اند، و آنها را از دیدگاه امامیه و سلفیه مورد بررسی قرار داده‌ایم. سلفیه برخلاف ابوبکر به آیه غار و آیه ۱۷-۱۹ سوره «لیل» استدلال کرده‌اند که ثابت کرده‌ایم آیات مزبور هیچ دلالتی بر مدعای سلفیه ندارد و اما از احادیث مهمترین دلیل آنان حدیث «اقتدوا بالذین ابی بکر و عمر» می‌باشد که سند و دلالت این حدیث را بررسی کردیم و جعلی بودن آن را ثابت نمودیم، به همین سان، حدیث استخلاف ابوبکر برای نماز، و اجماع را بررسی کرده و ضعف این حدیث و عدم اجماع را ثابت نموده‌ایم.

فهرست مطالب

- اهداء و تقدیم: ۵
- تقدیر و تشکر: ۵
- چکیده بحث ۵
- پیشگفتار: ۱

فصل اول: کلیات

- بیان مسأله: ۴
- فرضیه تحقیق: ۴
- سؤال اصلی: ۵
- سؤال فرعی: ۵
- ضرورت تحقیق ۵
- سابقه تاریخی: ۶
- تصویر کلی امامت نزد اهل سنت و سلفیه ۸
- تصویر کلی امامت نزد امامیه ۹
- واژه‌شناسی ۱۰
- اهل السنة: ۱۰
- تاریخ پیدایش اصطلاح اهل سنت: ۱۱
- واژه اهل حدیث: ۱۲
- تعریف لغوی سلف: ۱۴
- تعریف اصطلاحی واژه سلف: ۱۵

۱۷	احمد بن حنبل، رئیس خط سلفی‌گری:
۱۷	جایگاه عقل نزد سلفیون:
۱۸	امامیه:
۲۰	امامت و امام:
۲۰	خلیفه و خلافت:
۲۱	ولایت:
۲۳	خلاصه فصل اول:

فصل دوم: امامت عامّه

۲۵	واژه امام در لغت:
۲۶	الف) امامت در اصطلاح دانشمندان اهل سنت:
۲۷	نقد و بررسی:
۲۸	ب) امامت در اصطلاح دانشمندان امامیه:
۳۲	فرق امامت از دیدگاه شیعه و اهل سنت:
۳۲	جایگاه امامت نزد اهل سنت (سلفیه):
۳۵	دلایل سلفیه بر فروع بودن امامت:
۳۵	دلیل اول:
۳۶	دلیل دوم:
۳۷	دلیل سوم:
۳۷	نقد و بررسی ادله سلفیه:
۴۱	صحابه:
۴۱	تعریف لغوی صحابه:
۴۱	صحابه در اصطلاح:
۴۲	عدالت:
۴۲	ادله عدالت صحابه:
۴۳	۱) اجماع:
۴۳	۲) آیات قرآن کریم:

۴۴	نقد:
۴۵	(۳) روایات:
۴۶	نقد:
۴۸	شیعه امامیه و نظریه عدالت صحابه:
۵۰	ادله از قرآن:
۵۱	ادله از روایات:
۵۲	دیدگاه امامیه
۵۳	ادله امامیه بر اینکه امامت از اصول دین است:
۵۳	۱ - قرآن کریم:
۵۵	۲ - روایات
۵۷	ضرورت امامت:
۵۹	آراء دانشمندان سلفیه و دلایل آنها در ضرورت امامت:
۶۳	دلیل دیگر بر ضرورت شرعی بودن نصب امام بر مردم:
۶۴	نقد و بررسی:
۶۵	نقد بر اجماع:
۶۶	ضرورت امامت از نظر دانشمندان امامیه:
۶۶	دلیل اول: امامت مجوز ختم نبوت:
۶۹	نکته اساسی در نیاز به امام:
۷۲	دلیل دوم: بر ضرورت امامت از نظر فلسفی و کلامی:
۷۳	تفاوت امامت با خلافت:
۷۵	بررسی لفظ خلیفه:
۸۱	نقد و بررسی ادله سلفیه:
۸۲	نص بر تعداد امامان:
۸۳	فرق بین امام و خلیفه:
۸۴	شئون و وظایف امامت:
۸۷	دیدگاه امامیه:

۹۲	شرایط امامت:
۹۲	دیدگاه دانشمندان سلفیه:
۹۸	ویژگیهای امام از نظر امامیه:
۹۹	مقایسه دو دیدگاه:
۱۰۰	نقاط افتراق:
۱۰۱	عصمت
۱۰۱	مقدمه:
۱۰۳	ادله دانشمندان سلفیه:
۱۰۶	دیدگاه امامیه
۱۰۷	ادله عصمت:
۱۰۷	دلیل اول: برهان امتناع تسلسل:
۱۰۹	دلیل دوم: برهان حفظ شریعت:
۱۱۰	دلیل سوم: عصمت امام در قرآن:
۱۱۶	علم امام
۱۱۷	دیدگاه دانشمندان امامیه و دلیل آنها:
۱۱۷	دلایل علم امام:
۱۱۷	دلیل اول: عقلی:
۱۱۹	دلیل اول: از قرآن کریم:
۱۲۱	افضلیت از دیدگاه دانشمندان سلفیه:
۱۲۳	دیدگاه امامیه:
۱۲۵	دلایل افضلیت:
۱۲۵	دلیل عقلی:
۱۲۵	دلیل اول: از قرآن بر لزوم برتری امام بر دیگران:
۱۲۶	دلیل دوم: از قرآن:
۱۲۶	قرشی بودن امام:
۱۲۶	نظر دانشمندان اهل سنت و سلفیه:

۱۲۷	نقد و بررسی:
۱۲۸	دیدگاه امامیه
۱۲۹	نصب و تعیین امام:
۱۲۹	اما نظر دانشمندان سلفیه:
۱۳۵	نقد بر این روش:
۱۳۶	دیدگاه امامیه در این مورد:
۱۳۷	لزوم نصب امام بر پیغمبر:
۱۴۰	مقایسه ی دو دیدگاه:
۱۴۱	جمع بندی و نتیجه گیری فصل دوم:
۱۴۱	تعریف امامت از دیدگاه امامیه.
۱۴۳	شرایط امامت از دو دیدگاه:
۱۴۳	تعیین امامت از دو دیدگاه:

فصل سوم: امامت خاصه

۱۴۶	امامت خاصه از دو دیدگاه:
۱۴۶	آیات قرآن:
۱۴۶	۱. آیه ولایت:
۱۴۷	زکات
۱۴۷	رکوع:
۱۴۸	شان نزول آیه ولایت:
۱۴۹	دیدگاه سلفیه درباره آیه ولایت:
۱۵۰	دیدگاه ابن تیمیه درباره آیه ولایت:
۱۵۱	نقد و بررسی:
۱۵۳	دیدگاه امامیه:
۱۵۳	دلایل برای اثبات ولایت رهبری و سرپرستی:
۱۵۸	۲- آیه تبلیغ
۱۵۹	شان نزول آیه

۱۵۹	دیدگاه سلفیه
۱۶۰	نظر دیگر:
۱۶۱	نقد این دیدگاه:
۱۶۲	نقد دیدگاه دوم:
۱۶۲	دیدگاه امامیه:
۱۶۴	۳. آیه اکمال:
۱۶۶	شان نزول آیه اکمال:
۱۶۷	دیدگاه سلفیه:
۱۶۸	پاسخ و نقد این نظریه:
۱۷۰	دیدگاه امامیه:
۱۷۱	امامت علی (ع) از دیدگاه روایات:
۱۷۱	۱. حدیث منزلت:
۱۷۲	دیدگاه سلفیه:
۱۷۳	پاسخ به ابن تیمیه:
۱۷۷	دیدگاه امامیه:
۱۷۸	دلالت حدیث:
۱۷۹	منزلت های هارون در قرآن:
۱۸۱	۳. حدیث غدیر من کنت مولاه فهذا علی مولاه:
۱۸۱	دیدگاه سلفیه:
۱۸۲	نقد بر دانشمندان سلفیه:
۱۸۶	دیدگاه امامیه:
۱۸۸	سند حدیث غدیر:
۱۸۹	دلالت حدیث غدیر بر امامت علی:
۱۹۲	۳. حدیث انذار:
۱۹۳	نقد و بررسی:
۱۹۴	سند و مفاد حدیث:

۱۹۵	نقد بر ابن تیمیه:
۱۹۹	دیدگاه امامیه:
۲۰۰	۴. حدیث ثقلین:
۲۰۰	سند حدیث ثقلین:
۲۰۱	دلالت حدیث ثقلین:
۲۰۱	(۱) ثقلین:
۲۰۱	(۲) تمسک:
۲۰۱	(۳) عترت:
۲۰۱	دیدگاه سلفیه درباره حدیث ثقلین:
۲۰۳	نقد بر دیدگاه سلفیه:
۲۰۶	دیدگاه امامیه:
۲۰۷	لزوم تمسک به اهل بیت ملازم با امامت آنان است:

فصل چهارم: دلائل خلافت ابوبکر

۲۱۱	۱. ادله خلافت ابوبکر از منظر آیات قرآن
۲۱۱	الف) آیه غار:
۲۱۱	مقدمه:
۲۱۴	بررسی و نقد:
۲۱۹	ب) آیه اتقی:
۲۲۰	تقریب استدلال:
۲۲۲	نقد و بررسی:
۲۲۷	ج) آیه انعام:
۲۲۸	بررسی و نقد:
۲۳۱	۲- ادله خلافت ابوبکر از منظر روایات:
۲۳۱	الف - حدیث لزوم اقتدا به ابوبکر و عمر
۲۳۱	نقد بر این حدیث
۲۳۱	اشکال اول:

۲۳۳	اشکال دوم:
۲۳۳	اشکال سوم:
۲۳۴	اشکال چهارم:
۲۳۵	ب) حدیث نمازخواندن ابوبکر برای مسلمانان هنگام بیماری پیامبر اکرم (ص):
۲۳۶	بررسی و نقد:
۲۳۹	ج) حدیث تقدم و برتری ابوبکر بر دیگران:
۲۳۹	بررسی و نقد این حدیث:
۲۴۰	د) حدیث ابن عمر:
۲۴۱	بررسی و نقد:
۲۴۲	۳- اجماع
۲۴۲	بررسی و نقد:
۲۴۶	۴- افضلیت
۲۴۹	نتیجه گیری در مورد خلافت ابوبکر:

فصل پنجم: خلاصه و جمع بندی

۲۵۱	خلاصه و جمع بندی:
۲۵۶	فهرست منابع

پیشگفتار:

امامت یکی از اساسی‌ترین پایه‌های اسلام است که تا قیامت این منصب ادامه دارد. بدون وجود امام، زمین یک لحظه هم پا برجا نمی‌ماند: «لولا الحجة لساحت الارض باهلها». امامت وسیله هدایت و عامل نجات بشر از نادانی و گمراهی است.

قبولیت و صحت اعمال بشر موقوف بر معرفت ائمه است. و مهمترین واجبات دین قرار گرفته است. لذا دشمنان اسلام از زمان ائمه اطهار حمله و تهاجم و حشيانه عليه مکتب اهل بیت آغاز نموده و سعی کردند که این مکتب و حیانی و الهی را در نظر مردم کمرنگ جلوه دهند.

در این راستا دشمنان و مخالفان مکتب اهل بیت از به کارگیری هر نوع ابزار و وسیله‌ای دریغ نرورزیده‌اند و جهت از بین بردن این مکتب و حیانی، تمام قدرت خود را صرف کرده‌اند و از یک طرف دانشمندان امامیه بر اثبات حقانیت امامت و جایگاه آن اهتمام زیادی نشان داده‌اند. تا آنجا که مسأله امامت را مهمترین مسأله کلامی می‌دانند و جزء اصول دین قرار داده‌اند. لذا از نیمه قرن اول تا امروز صدها کتاب و مقاله در این زمینه نوشته شده است.

اولین بار که مسأله جانشینی پیامبر مطرح شد در آغاز بعثت در قضیه انذار عشیره و نزدیکان پیامبر بود پیامبر اسلام مأمور به دعوت و انذار خویشاوندان شد در آن موقع پیامبر اعلان کرد آیا کسی در میان شما هست مرا در این مأموریت یاری کند تا برادر من و وصی من و جانشین من قرار گیرد.^(۱) اما مسأله امامت وقتی به اوج رسید که پیامبر اسلام از دنیا رحلت نمود. اختلاف بر سر این مسأله در سقیفه آغاز شد و موجب اختلاف و دو دستگی در جامعه اسلامی شد تا امروز ادامه دارد.

شهرستانی در این زمینه می‌نویسد: «و اعظم خلاف بین الامة خلافة الامامة. اذا ماسل سيف فی

۱. طبری محمد بن جریر، ابن جریر طبری، تاریخ طبری، ج ۲، بیروت، مؤسسه اعلمی، ص ۶۲.

الاسلام على قاعدة دينية مثل ما سلّ على الامامة في كل زمان»^(۱)

بزرگترین اختلاف بین امت، اختلاف بر سر امامت است. زیرا هیچ شمشیری در اسلام از نیام بر نیامد آن چنانکه در مسأله امامت در هر زمانی برآمده است. در زمان ائمه اطهار (ع) دشمنان اهل بیت (ع)، با پدید آوردن مذاهب و فرقه‌های منحط و منحرف سعی در نابود کردن این مکتب حق را، داشتند در آن زمان خود ائمه معصومین به دفاع از مکتب و بیان حقایق و معارف اصیل اسلام ناب پرداختند و با این کار توطئه دشمنان زیرک و شیاطین را نقش بر آب می‌نمودند و این مذهب حقه روز به روز گسترش پیدا کرد و پیروان و طرفداران دین الهی ناب روز به روز بیشتر شدند.

بعد از آغاز غیبت کبری این هجمه‌ها علیه این مکتب سرخ حسینی، بساط خود را بیشتر پهن کرده و هر روز مدافعان حریم ولایت با اشکالات و شبهات جدیدی مواجه می‌شدند. خصوصاً مجدد سلفیه ابن تیمیه این قدر بر مذهب حقه شیعه اشکالات و شبهات وارد کرده است تا آنجا که اصلاً شیعه را مسلمان نمی‌داند و فتوا به کفر و مشرک و ملحد بودن شیعیان داده است. در این رساله هم بیشتر از ابن تیمیه و کلمات او استفاده شده است زیرا که بقیه سلفی‌ها از ابن تیمیه نقل می‌کنند و از طرف خودشان چیزی نمی‌گویند خصوصاً محمد بن عبدالوهاب، و دکتر قفاری و صالح بن عثیمین همه از ابن تیمیه نقل قول می‌کنند. سلفیه در امامت بحث زیادی ندارند بلکه تمام تلاش خود را معطوف به بحث توحید کرده و تنها در لابلائی سخنانشان گاهی صحبت امامت و خلافت می‌کنند.

بنابراین وظیفه تمام دانشمندان شیعی بالخصوص طلاب علوم دینی ایجاب می‌کند که با تبیین صحیح معارف اهل بیت پیامبر (ص) به دفاع از مکتب ائمه معصومین (ع) و پاسخگویی به شبهات دشمنان اهل بیت (ع) به ویژه سلفیه برخیزیم.

و الله ولی التوفیق

۱. شهرستانی عبدالکریم، الملل و النحل، ج ۱، بیروت، دار السرور، ۱۳۶۸ق، ص ۱۶.

فصل اول

کلیات

واژه شناسی

بیان مسأله:

امامت از مهمترین مسأله کلامی و ارزشمندترین بحث اسلامی طبق عقیده امامیه می‌باشد و از اصول دین به شمار می‌رود و بدون اعتقاد به امامت دین را کامل نمی‌داند و به همین دلیل بزرگان و علماء امامیه بر مسأله امامت کتاب‌های فراوان نوشته‌اند و از آن سیر حاصل بحث نموده‌اند و در اهمیت مسأله امامت همین بس است که پیش کسوتان و علماء برجسته مذهب شیعه این فرمان پیامبر (ص) راجع به امامت «من مات و لم یعرف امام زمانه مات میتة جاهلیة» را به عنوان دلیل اهمیت امامت مورد بحث قرار داده‌اند.

آنچه در این رساله بیان خواهد شد. مقایسه بین دو دیدگاه سلفیه و امامیه در مسأله امامت است. طبق عقیده سلفیه، امامت در بحث کلام جایگاهی خاص ندارد و آن را از اصول دین نیز نمی‌شمارد چنانچه این نظریه آنها در بیان شئون و ظایف امامت نزد آنان به صورت واضح متبلور شده است. و به همین دلیل امامت را یک مسأله خالص نقلی می‌داند. و با توجه به وظایف و شئون امامت، شرایط آن را همانند شرایط یک حاکم و زعیم عادی بسیار سطحی می‌داند. بنابراین مسأله امامت را یک مسأله فرعی مانند نماز، روزه و غیره است می‌داند.

فرضیه تحقیق:

امامت از دیدگاه سلفیه جایگاهی ویژه‌ای ندارد بلکه شبیه یک رئیس و زعیم هست که برای اجرای عدالت و بیان احکام دین معین می‌شود. بنابراین امامت را منتخب مردم می‌داند و نقش خدا و پیامبر را در امر انتخاب امامت منتفی می‌داند و شرایط امامت را همانند شرایط یک حاکم عادی قلمداد می‌کند و نظر امامیه در مسأله امامت، یک مسأله بسیار حساس و حیاتی است. و انتخاب امام را از قدرت مردم خارج می‌داند. زیرا شرایطی را که امامیه برای امام ضروری می‌داند که بشر نمی‌تواند آنها

را درک کند. بنابراین انتخاب و نصب امام به عهده خدا و رسولش می‌باشد، پس نظر امامیه درباره امامت موافق با تمام مبانی اسلام است. و نظر سلفیه در مسأله امامت خلاف عقل و نقل می‌باشد.

سؤال اصلی:

امامت از دیدگاه سلفیه و امامیه چیست؟

سؤال فرعی:

۱. تعریف امامت از دیدگاه فریقین چیست؟
۲. راههای اثبات امامت کدام است؟
۳. جایگاه امامت نزد سلفیه و امامیه چگونه است؟
۴. نصب امام از شئون خداوند و رسول است یا نه؟
۵. شرایط امام چیست؟

ضرورت تحقیق

امامت یکی از ارکان اساسی اسلام و تداوم راه نبوت و پیغمبری است. لذا امام باید از هرگونه خطا و لغزش مصون و محفوظ باشد. از نظر امامیه امامت و خلافت به جعل خداوند می‌باشد و یکی از مهمترین مسایل کلامی بحث امامت و راهنمایی جامعه بشریت است که سعادت دنیوی و اخروی افراد، وابسته به شناخت امام و جایگاه والای آن است. انسانی که امام و رهبر جامعه خودش را بشناسد و دستورات و فرامین او را اطاعت کند و در پرتو وجود امام عدالت و امنیت را در جامعه حاکم سازد، هم در دنیا و هم در آخرت سعادت‌مند خواهد شد. زیرا که بقا اسلام و دین موقوف بر امامت می‌باشد لذا شناخت امام راستین از ائمه دروغین نیازمند به دلیل و برهان است. با این همه اهمیت برای امامت، مسلمین در این موضوع اختلاف اساسی دارند لذا بر دانشمندان لازم است این موضوع را با کمال دقت مورد تحلیل قرار دهند تا حقیقت برای دیگران روشن شود.

زیرا که اکثر مردم تشنه حقیقت می‌باشند. با اینکه درباره امامت از قرن اول تا امروز کتابهای زیادی نوشته شده است لیکن شبهات موجود در این زمینه از سوی اهل سنت و به ویژه سلفیه، وجود بحثی تطبیقی در شفاف سازی دیدگاه امامیه و پاسخگویی به ایراد و اشکال‌های سلفیه ضروری می‌نمایاند.

سابقه تاریخی:

بحث امامت دارای پیشینه تاریخی بسیار طولانی است و طبق حدیث مشهور لکل نبی وصی،^(۱) آغاز بحث و صابت و امامت به زمان حضرت آدم علیه السلام بر می‌گردد.

خداوند درباره حضرت ابراهیم می‌فرماید:

«انی جاعلک للناس اماماً»^(۲).

من تو را امام و پیشوای مردم قرار دادم.

و این مسئله بعد از رحلت پیامبر اکرم مورد توجه جدی قرار گرفت و دیدگاه‌های گوناگونی راجع به آن پدید آمد و بر همین اساس موجب اختلاف بین مسلمین گردید از همین رو مسلمانان به دو گروه بزرگ تقسیم شدند و علماء و دانشمندان هر دو گروه درباره این مسائل مناظره‌ها انجام داده‌اند و کتاب‌ها نوشته‌اند. مرحوم آقا بزرگ تهرانی در این زمینه می‌فرماید:

امامت از مسایل کلامیه است و کمتر کسی از مؤلفین است که درباره آن مطلبی نداشته باشد و گاهی رساله‌ها و کتاب‌های که به ده جلد می‌رسد، درباره آن تألیف کرده‌اند.^(۳)

در این که اولین کتابی که در باب امامت نوشته شده است چه کتابی است بین محققین اختلاف است، عده‌ای کتاب سلیم بن قیس هلالی را اولین کتاب اعتقادی می‌دانند که به بحث امامت و دفاع از خلافت امیرالمومنین علیه السلام پرداخته است.

سلیم بن قیس هلالی، اسم اصلی او ابی صادق عامری است که کوفی تابعی است.

۱- صدوق، محمد ابن علی بن بابویه، من لایحضره الفقیه، ج ۳، بیروت دارالتعارف، ۱۴۱۱ ق، ص ۱۴.

۲- بقره، آیه ۱۲۴.

۳- آقا بزرگ تهرانی، محمد محسن، الذریعه الی تصانیف الشیعه، ج ۲، تهران، مکتبه الطهوری، چاپ دوم، ۱۳۹۱ ق، ص ۲۲۰.